

LLIÇÓ MAGISTRAL INAUGURACIÓ CURS - IES VILA-SECA, DE REUS

Senyor tinent alcalde, senyor delegat d'Ensenyament, senyora directora, professorat, alumnat, senyores i senyors, bon dia.

Per mi, evidentment, és un plaer ser avui aquí per molts motius: d'entrada, perquè hi ha molts records, moltíssims, tant records d'estudiant, tot i que jo anava al Gaudí, no anava al Vila-seca –almenys en aquella època a Reus hi havia el Gaudí, el Vila-seca i l'Escola de Treball, i res més; per tant, ens coneixíem tots i, a més a més, els professors que teníem, alguns estan aquí i, per tant, la relació que conservem és clara i evident. I records personals també, del punt de vista que hi passàvem moltes hores en aquest pati, especialment. Records familiars, com ja s'ha dit. Records que, d'alguna manera, et porten al teu univers, al teu univers més immediat, que és la ciutat de Reus.

Els forats de l'agenda són realment complexos –jo no em pensava que ho fossin tant–, però és evident també que jo em sento a casa i que sentir-se a casa, de tant en tant, és important, i trobar-s'hi bé també. Per tant, el fet d'estar avui aquí enteneu-ho com un forat a l'agenda del president del Parlament, però també com una implicació personal no sols amb la ciutat, sinó amb aquest centre.

I després d'aquestes referències més personals, m'hauríeu de permetre que iniciés la lliçó, i dic «lliçó» entre cometes, perquè el que faré serà més una reflexió en veu alta que no una lliçó.

El títol que hi hem posat és «Fer política per a què?», i per tant fixeu-vos que està molt pensada i molt adreçada als alumnes, sobretot, però, bé, en tot cas, és vàlida per a tothom.

Aquesta lliçó/reflexió començaria així...

Els teòrics de la ciència política diuen que les persones, en totes les seves decisions, es plantegen una relació entre costos i beneficis. És a dir, tothom, abans de fer res, abans de fer les coses, calcula què hi tenim a guanyar i què hi tenim a perdre.

A l'hora de participar en política, per tant, ens passaria una mica el mateix. Toca preguntar-nos què ens costa i en què ens beneficia participar en política. Però aquest raonament és incomplet si no ens ho plantegem al revés. És a dir, què comporta, quins costos comporta no fer política, i què guanyem i què perdem si passem de la política?

En aquest sentit val la pena recordar una d'aquestes frases cèlebres que serveixen per il·lustrar conferències o lliçons com aquesta, que perduren al llarg dels segles pel seu enginy, i que permeten sintetitzar de vegades idees complexes d'una manera diferent.

Aquesta és d'un il·lustre historiador anglès que va dir: «El major càstig per als qui no s'interessen per la política és que seran governats per persones que sí que s'hi interessin».

És a dir, passar de la política vol dir deixar en mans dels altres decisions que afecten cada dia les nostres vides, vol dir que els conflictes, les decisions polítiques tindran lloc i, si no hi intervenim en la mesura que ens sigui possible, es farà el que vulguin els altres, els quals, al seu torn, com menys gent s'hi interessi, més faran el que voldran.

Al contrari, si tothom segueix, participa i s'implica en política, les decisions hauran d'atendre la voluntat de tothom, i no sols la d'uns pocs, i evidentment aquesta decisió no té per què coincidir amb la vostra.

Un exemple proper. Si no volem que s'emportin l'aigua del riu Ebre per a fer noves inversions al sud, en camps de conreu o de golf, i posar en perill, per tant, l'ecosistema del riu, del delta, podem passar i deixar que facin, o bé informar-nos de les conseqüències que això representa, mobilitzar-nos, protestar políticament per tal que els nostres representants polítics ens facin cas i aturin aquest transvasament d'aigua de l'Ebre.

Aquest és un exemple real de la diferència entre fer i no fer política. Perquè –i fixeuvos que aquest exemple és especialment simptomàtic– fer política no és afiliar-se a un partit, que també ho és, no és votar, que també ho és. Les formes de participar en política són moltes, i es basen en el fet d'estar atents al que passa al nostre voltant i fer alguna cosa per incidir-hi.

No sé si sabeu d'on ve el mot «idiota». «Idiota» és una derivació del terme grec «idiotés», utilitzat per a referir-se, precisament, a qui no es ficava en política, preocupat tan sols per les seves coses, sense res a oferir als altres, persona que finalment acabava essent manipulada per tothom. Per tant, «idiotés» era la persona que es preocupava només dels seus assumptes privats i no dels de la resta de la comunitat. D'aquí ve el terme «idiota», de preocupar-se només per un mateix i deixar de banda els assumptes polítics. Perquè política és precisament això, la gestió dels conflictes de la comunitat.

Qui passa de la política, doncs –i no em refereixo només a allò que té lloc al Parlament, sinó a la política en general, a la vida, a la política en majúscules–, qui no es preocupa per allò que succeeix al seu voltant i que només es mira ell mateix, és un –en termes grecs– «idiotés».

Cal fer política, per exemple, doncs, per protegir-nos, com en el cas del riu Ebre; cal fer política per protegir interessos comuns que també són interessos personals moltes vegades. Perquè, tornant a l'Ebre, l'aigua de l'Ebre no és de ningú, però és de tothom. Si fem o no fem un poliesportiu públic on poder jugar a futbol, a bàsquet o a hoquei patins, o bé fem en el mateix lloc un centre comercial, és una decisió que ens afecta tots i totes de manera molt diferent.

Fer política, doncs, és una manera de protegir-nos col·lectivament i individualment. Perquè quan es parla dels drets de la gent, de la gent gran, de les seves pensions o de l'atenció que necessiten, estem parlant precisament dels nostres pares, dels nostres avis, però també estem parlant de nosaltres mateixos en el futur, d'allò que voldríem tenir.

Per tant, si deixem la política en mans dels altres, si no ens interessem per la política, el món serà com vulguin els altres, com altres lluitin per aquesta concepció del món.

Per tant, aquesta és una bona raó per participar en política. Cadascú a la seva manera, però ens interessa, individualment, restar amatents al que succeeix al nostre entorn.

Per altra part, fent política ens enriqueim vitalment i personalment, i no parlo evidentment de diners; parlo d'aprenentatge, parlo de coneixement, parlo de formació com a ciutadans o ciutadanes, parlo de formació com a persones. Un enriquiment que és fruit del contacte amb els altres. Fer política exigeix parlar, exigeix conèixer gent, exigeix establir vincles, crear xarxes de col·laboració, compartir experiències, compartir problemes i saber trobar respostes també en comú. Permet expressar les nostres inquietuds, escoltar i aprendre d'altres joves, de persones d'altres edats, d'altres indrets del territori, d'altres parts del món. Per tant, expressar, escoltar, aprendre.

Quan era més jove, a la meua habitació hi tenia penjats molts cartells i pòsters de les causes més nobles que us pugueu imaginar, gairebé totes perdudes, però hi havia un cartell que destacava especialment i que m'hi feia sentir molt identificat. Era el retrat d'una de les ments més privilegiades que ha donat la humanitat, segur que el coneixeu: era l'Albert Einstein. A sota del retrat només hi havia una fórmula: $E=mc^2$ i a sota una frase: «l ell també portava els cabells llargs».

Era lògicament una època en què els cabells llargs estaven, segons com, tan mal vistos com avui les rastes o els *piercings*, fins i tot. De fet, ben mirat, avui parlem més aviat del que és políticament correcte o del que no és políticament correcte. I és clar, per força et ve al cap pensar si Einstein va ser prou políticament correcte.

I deixeu-me també citar una altra frase d'Einstein que en aquelles èpoques deia molt a favor dels qui hi creien, però que avui també; avui té tot el seu sentit encara, sobretot, en temps i èpoques com els que estem vivint, de guerres dites preventives. Deia Einstein: «Els pioners d'un món sense guerres són els joves que rebutgen el servei militar». En aquest país, per cert, molts joves van fer política rebutjant fer el servei militar, que era obligatori, organitzant-se, buscant suports, i al final van aconseguir que el servei militar no existís. Ara això ens sembla història, però és molt recent, fa pocs anys d'això. Ara vosaltres ja no heu de fer la mili, els més joves, els estudiants, no heu

de fer la mili, però fins fa no gaire aquesta era una obligació que trencava moltes vides i que trencava moltes dinàmiques.

I aquest canvi es va aconseguir gràcies, sobretot, a la gent jove, però es va aconseguir fent política. Per tant, fixeu-vos si és útil fer política!

I no crec que sigui casualitat que aquesta societat que aconseguí canviar, per exemple, la política militar, que va suprimir la mili, sortís al carrer protestant contra la guerra de l'Iraq i que el nou Govern central prengués, com a primera decisió, retirar les tropes espanyoles de l'Iraq.

Així, de la mateixa manera que Einstein ens deia que els pioners d'un món sense guerres són els joves que rebutgen el servei militar, segurament podem dir també que els pioners d'un món més fraternal, amb menys desigualtats, són els joves que s'impliquen i participen en la vida política i social dels seus països, joves com tots vosaltres, els que esteu estudiant en aquest institut. Perquè, al capdavant, com he dit en alguna altra ocasió, vosaltres també podeu començar a escriure el guió de la utopia.

Alguns de vosaltres em fa l'efecte que ja heu visitat el Parlament, al parc de la Ciutadella, a Barcelona. Aquest any l'han visitat ja 35.000 persones, en el que portem d'any, la majoria nois i noies d'escoles i instituts com vosaltres. Visiten el Palau, entren a l'hemicicle, allí on els diputats i les diputades debaten, i si puc, si tinc temps, moltes vegades –allò dels forats a l'agenda– intento rebre'ls i adreçar-los unes paraules. I allí asseguts, en els seients on normalment són els diputats i les diputades, els escons, miro sempre de fer-los la mateixa reflexió, reflexió que, si em permeteu, us faré ara.

Més o menys els vinc a dir: «Quan jo tenia la vostra edat» –la vostra, la dels que esteu aquí asseguts, els més joves– «jo no podia visitar el meu Parlament, perquè aquesta sala» –aquesta que es veu, aquesta sala on esteu asseguts en aquest moment– «estava tapiada, tancada, no s'hi podia entrar. El Parlament no existia, perquè estava a l'exili, com el Govern de Catalunya i el president de Catalunya, estaven a l'exili. Però és que, a més a més, quan jo tenia la vostra edat, no fa tants anys d'això, no podia parlar en català, no podia estudiar en català, que era la meua llengua, que era la

llengua que parlàvem a casa. La llengua que vosaltres estudiieu i que feu servir normalment llavors estava prohibida.»

Per tant, per a vosaltres, que heu nascut en democràcia, viure en democràcia pot semblar una cosa normal, com si això fos fàcil i senzill. Però, lamentablement, en la nostra història recent no ho és gens de normal. Per sort ara comença a agafar normalitat. Els vostres pares, els vostres avis, van haver de viure reprimits per una fosca dictadura que prohibia drets i llibertats, i que perseguia la nostra llengua, per exemple.

Per tant, la democràcia no perviu per si sola. La democràcia no és un sistema etern ni invulnerable. La democràcia necessita el suport de tothom, la participació de tothom, dia a dia.

Cal, doncs, que valorem el sistema polític que tenim, que té moltes imperfeccions, segur, però que permet l'exercici dels drets i les llibertats, ens permet l'oportunitat d'expressar la nostra identitat i les nostres voluntats, o almenys intentar-ho sense la por de perdre la vida i la llibertat en l'exercici dels nostres drets bàsics.

La política és un concepte que de vegades té mala fama –de vegades molta–, però si entenem bé què és la política, si entenem que només amb el seu exercici podem preservar la democràcia, la pau i les llibertats, trobem noves raons per a fer política, en tant que permet millorar el que passa al nostre entorn.

La política, per tant, és útil per a lluitar contra la injustícia, i aquesta injustícia es pot llegir de moltes maneres: la fam al món, el terrorisme, les malalties que ens està portant la nova societat –l'anorèxia, l'addicció a les drogues, i cada vegada drogues més complexes, més difícils, més dures, la sida, etcètera. En tots els camps de la vida s'hi pot fer incidència política, podem fer alguna cosa per millorar la nostra societat.

Hi insisteixo: la política és l'art de gestionar els conflictes, i els conflictes existeixen contínuament al nostre voltant. I conflicte no vol dir violència. La violència és només una forma primitiva de solucionar les diferències d'opinió, una forma, a més, molt poc eficient com s'ha demostrat al llarg de la història, perquè la violència engendra més violència, i perquè si algú imposa una decisió per la força, més tard o més d'hora, qui ha estat vençut mirarà de tornar a canviar la situació, d'imposar la seva força, i així

s'eternitzen els conflictes, fins que uns i altres no s'asseuen a parlar i, a través del diàleg, troben un acord, una solució pacífica que no genera ni odis ni rancúnies.

I això la història ens ho ha ensenyat repetidament; ho podeu llegir als llibres, estudiar, ho veureu a les notícies de cada dia. És la imposició i la sensació de rancúnia el que alimentà l'Alemanya nazi que va provocar la Segona Guerra Mundial. És el mateix que alimenta el terrorisme.

Les solucions als conflictes, grans o petits, demanen diàleg, demanen acord entre les parts. Això també és política.

I per altra part participar en política és també un deure ciutadà. Sí tots exigim els nostres drets –és evident que així ho fem i que cal fer-ho en aquesta societat que vivim–, en cap cas no podem oblidar de reclamar quins són els nostres deures i, per tant, complir-los . Dit d'una altra manera, no val només de queixar-se. De la mateixa manera que no podem demanar que ens estimin si nosaltres no estimem, que els amics ens facin favors si no els fem mai nosaltres, les institucions polítiques ens han d'ajudar, però nosaltres també hem d'ajudar-les, hem d'ajudar la societat, i les ajudarem mantenint-les fortes, vetllant perquè no es corrompin, participant-hi, fent més fàcil la seva feina.

Per exemple, volem que els carrers de Reus estiguin nets, però com a ciutadans, en primera instància, això ens obliga a no embrutar-los..., la primera obligació és nostra de no embrutar-los.

Volem que els polítics defensin el que nosaltres volem, però és clar, si no els fem arribar les nostres demandes, o bé al moment d'escollir-los donar-los suport d'una manera o d'una altra, com a representants nostres, difícilment podran fer res que nosaltres pensem o que nosaltres vulguem.

Ara el Parlament, com tots sabeu, està redactant un nou Estatut d'autonomia. Un Estatut que ha de fixar què pot fer, què no pot fer el Govern de la Generalitat, que ha de definir la relació de Catalunya amb l'Estat espanyol, que ha de replantejar el curs dels diners dels nostres impostos. La seva aprovació seguirà uns tràmits polítics, burocràtics, evidentment, però aquesta aprovació no serà efectiva si no té el suport del poble català.

Aquesta setmana hem celebrat precisament que fa vint-i-cinc anys es va votar en referèndum l'Estatut d'autonomia que ara tenim. El poble de Catalunya hi va donar suport, va sortir al carrer a manifestar-se i hi va votar multitudinàriament a favor. El nou Estatut no pot quedar enrere en aquest sentit, requerirà aquest mateix suport, requerirà la implicació de la ciutadania.

I això és fer política, com també ho és, per exemple, la defensa del català. La nostra llengua necessita que ens impliquem en la seva defensa; i és cert, als representants polítics ens toca, sobretot, defensar-lo davant les institucions europees, el Congrés dels diputats, destinant diners perquè els nouvinguts de fora de Catalunya l'apreguin, garantint que s'apregui a les escoles. L'Administració té en aquest tema molta feina a fer, segur. Però la millor política, l'única veritablement eficaç i eficient, és la del seu ús. És que tots nosaltres, els que vivim a Catalunya, la parlem, la utilitzem sempre que sigui possible, i de possible ho ha de ser sempre.

El català ha de ser un idioma útil per a qualsevol situació de relació, per a qualsevol persona, sense imposicions, és clar, però sense oblidar que és la llengua del nostre país, d'aquesta terra, i que, per tant, ha de ser coneguda per totes i tots els que hi viuen. Totes i tots han de tenir dret a poder-la utilitzar.

La llengua és l'ànima de la nostra cultura, és un valor distintiu i universal, i per tant, si estimeu Catalunya, heu de tenir cura d'aquesta llengua, fer política cada dia, parlant-la, usant-la, expressant amb ella la vostra identitat en les situacions de normalitat, en les situacions de relació... En el dia a dia, en la vida.

Deixeu-me dir que a Catalunya de vegades penso que tenim una mica un problema de manca d'orgull. D'orgull de país, no? Sovint sembla que molts catalans i catalanes s'avergonyeixin o menystinguin el que és català, el que es fa a Catalunya.

Moltes vegades, en la cultura, en l'esport, en tants i tants àmbits, valorem exageradament qualsevol cosa que vingui de fora, i en canvi no prestem atenció al que es fa a casa nostra. Valorar el nostre, sense exagerar, si voleu, sense passar-nos, però valorar-ho amb bons ulls, és important. A més a més, si no ho fem nosaltres, qui ho farà?

Catalunya té, per exemple, grans cuiners que triomfen arreu del món –l'Adrià és el més conegut, no?– o jugadors de bàsquet –segur que coneixeu tots el Pau Gasol–, hem tingut arquitectes com en Gaudí, i fins i tot potser algun dia tindrem una selecció d'hoquei patins campiona del món. Jo penso que, sense manies i sense complexos, hem de sentir-nos orgullosos també de ser catalans o catalanes. En el fons som un poble que sap fer les coses ben fetes –els Jocs Olímpics del 92 en són bon exemple–, un poble inquiet que cultiva el lliure pensament, som solidaris, extraordinàriament solidaris –aquest és un dels pobles més solidaris que hi ha hagut mai a Europa–, som imaginatius, podem aportar moltes coses al món global, des de Catalunya, des de la nostra cultura, des de les nostres tradicions. Aquesta és la principal aportació que nosaltres podem fer al món.

Per tant, tenir cura del nostre, en aquest cas de Reus, del Baix Camp, de Catalunya, és important. Perquè si no ho fem nosaltres, cadascú de nosaltres, ningú altre no ho farà.

En conclusió, el millor servei que qualsevol persona pot fer al seu país és mantenir-se informat sobre el desenvolupament de la vida política, formar-se opinió pròpia en els temes que cregui importants, i participar per mitjà dels canals institucionals que el nostre sistema polític posa a la seva disposició. Ser crítics i alhora participatius.

Per a fer tot això, el primer pas és conèixer les regles del joc, saber distingir, per exemple, el poder legislatiu, que és el Parlament, del poder executiu, que és el Govern, saber com funciona el nostre sistema de representació política, saber com funciona el Parlament de Catalunya, com desenvolupa el Parlament les seves tasques i les seves funcions.

I el segon pas és fer la feina que cadascú fa ara mateix –en molts casos estudiar i aprendre– molt ben feta. En el món que vivim i, sobretot, en el món que es viurà d'aquí a uns quants anys, molt a prop, sobretot el que viuran els estudiants que avui són aquí, el coneixement serà el valor més preuat. I el coneixement s'està adquirint avui. I curiosament les coses en aquest àmbit han canviat d'una manera extraordinària. I aquells aprenentatges que, per exemple, quan jo estudiava no

existien, avui són fonamentals –avui són fonamentals–; sense ells, no hi haurà coneixement.

Confio, doncs, que mostreu interès pel vostre país i pel món que us envolta. Si voleu un món millor, si volem un món on es pugui ser més lliure, on les persones visquin en benestar i llibertat, cal que tots hi posem de la nostra part.

No podem girar l'esquena al món, no podem girar l'esquena a la política, hem de ser conscients que fent bé, tots i totes, especialment la nostra feina, estem fent una Catalunya millor, estem fent un món millor.

Per acabar, permeteu-me citar un altre català tan universal com polèmic i contradictori –enguany n'hem celebrat el centenari–: Salvador Dalí. Amb referència a la joventut va dir: «La major desgràcia de la joventut actual és ja no pertànyer a ella.» Que per molts anys vostès conservin la seva joventut, precisament aquesta que els ha fet tal com són, perquè si el món té una esperança, avui, són precisament els joves. Construeixin un altre món i segur que el faran millor del que hem estat nosaltres capaços de fer aquest.

Moltes gràcies i molt bon curs.